

Opis zażywania.. wody Salcerskiej.

O P I S

Zazywania i skutkow gorzkiej wody Salcerskiej.

Ktorey dostać można w Warszawie u Jmci Pana *Nabka*, Kassye-
ra Saskiego; Butelka się przedaie po Zł. 6.

Woda gorzka Czeska znajduąca się w Saidzyczcu, iako w swym prawdzi-
wym źrzdole początkowym, w naywiększey obfitości, dobroci i
dzielności, nigdy prawie się nie psująca, albo przynajmniej przez lat kilka-
naście się utrzymująca, (którą Xięcia Sagan-Lobkowicza Dyrekcyja handlu i
Industryi w Bilinie w Czechach będąca, w flaszach czyli dzbankach glinianych
dobrze zapieczętowanych, i herbem przytwierdzonych rozsyła) jest iedno z
owych rzadkich lekarstw, ktore za powszechnie uysć może, iezeliby sama na-
tura takowe wydać chciała, a nasze słabe ciała nie zawodnych onego skutkow
doświadczyć mogły. Jest iednak prawdą nie omylną, iż żadne z tych lekarstw,
ktore od dawnych wiekow znane, a od nowszych dotąd odkryte były, nie jest
zdolne do uleczenia tyle różnych chorob, ile ich sama woda gorzka nayła-
twiejszym i nayprzyjemniejszym sposobem uprzeda, znosi i gruntoownie
leczy.

Często powtarzane doświadczenia i rozbierania, okazują w niey istność
właściwey i naturalney soli, a codzienne postrzeżenia nie omylne nam dają do-
wody, że ta gorzka Salcerska woda rozwalniające, ślodzące, zmiękczaające, bal-
famiczne, urynę pędzące, zatwardzenia znośzące i ścieraające ma własności;
ktore to skutki bez bolow, bez naymniejszey wstrętności, bez parcia i rżnię-
cia sprawować zwykła, tak dalece, że iey osoby naydelikatniejszey komple-
xyi, iako i naytęższego i naymocniejszego temperamentu z rownym bezpie-
czeństwem używać mogą. Nawet dla dzieci każdego wieku jest nayskute-
czniejszym lekarstwem na robaki i kwas zadawniony żołądka; i ktokolwiek
na defekt iaki używał tey wody gorzkiej, nigdy o innym nie pomysli lekar-
stwie.

Tak pożyteczne i wielorakie tey wody własności, powierzchownie
tylko w szczyptych opisania tego obrębach wyłuszczone być mogą; lecz będą
obmiotem dzieła obszerniejszego i dokładniejszego wkrótce wynisć mające.

go, gdzie doświadczenia nieskończone i wielu osób godnych zaświadczenia na okazanie iey skuteczności będą przytoczone.

Jest to powszechny sztuki lekarskiej układ na wszelkiej pewności zafadzający się, że najwięcej chorób, które do gorących albo do Klasy zadawnionych chronicznych należą, początek swój biorą z nieczystości, niestrawności, i zamolenia pierwszych drog. *Galenus* już był uczynił to postrzeżenie, gdy twierdził: „że ci wszyscy, którzyby się od rozmnożenia niestrawnych materii, lipkiej flegmy, i osłych wilgotności w pierwszych drogach, wewnętrznościach i żołądku uwolnić mogli, łatwo by różnego gatunku chorób uniknęli.“ Jest zaś rzeczą aż nadto dowiedzioną, że nie ma w przyrodzeniu zdolniejszego do uwolnienia i wyczyszczenia pierwszych drog wewnętrzności i żołądka, że wszystkich szkodliwych materii, iak prawdziwa woda gorzka Salcerska, która je rozwalnia, rozrzedza, i oraz wyprowadza; przeto zapobiega nieskończonej liczbie chorób z tego źródła wynikających, i one leczy gruntownie,

Przylączają się tu tylko niektóre choroby ztąd pochodzące, iako to: niestrawność, brak apetytu, odbijania, nadymania, kurcze żołądka, szczykawka, zgaga, wzdymity, laxowanie, biegunka krwista, zatwardzenie żołądka, które przez gługie wkorzenie się, zwyczajnym się staie nałogiem, Frebry każdego rodzaju, nawet przemieniające gorączki i zgnię.

Kiedy się nie dogotowane soki i materye kleykowane z pierwszych drog wewnętrzności zawczasu nie wyprowadzą, muszą koniecznie, ponieważż zepsuty chyl, czyli sok karmiący sprawia, całą masę krwi zepsuć: ztąd pochodzi nieiaka lipkość w częściach płynnych, która koniecznie niebezpieczną sprawić musi zgnięłość w najszlachetniejszych wewnętrzności częściach, iako to: w płucach, śródzionie, wątrobie i nerkach; I takowa zgnięłość tamując zwyczajny bieg oddzielenia i wyproźnienia, całą zwierzęcą pomiesza ekonomią, i znieście potrzebną równo-ważność między płynnymi i stałymi częściami, gdy się prętkich nie użyje środków na utrzymanie maszyny ciała w stanie należytym.

Wyszczególnienie wszystkich chorób wpływających z źródła tego, byłoby nadto obszerne dla tego pisma szczupłego; będzie więc dożyć tu wspomnieć o najniebezpieczniejszych, które to są: Hipokondrya, melancholia, częstokroć choroby maciczne, czyli wapory; krotki oddech, hemoroidy, zatrzymanie płynienia miesięcznego; bicia serca, bladeści, ból i zawrót głowy, szum w uszach, osłabienie wzroku, i wiele innych przypadków, które za poprzedników pewnych paraliza mieć można, iako flusy reumatyczne, podegra, i nieskończona liczba innych słabości.

Woda gorzka Salcerska we wszystkich tych chorobach prawie do wia-ry nie podobne sprawuje skutki; a kiedy dla osobliwych i nadzwyczajnych

okoliczności złe nie wykorzeni, jednakże przez otwierania ciała, i wyprowadzenie przyczyn choroby, przysposabia je do przyięcia innych skutecznych lekarstw, ktoremi ja wesprzeć roztropność doświadczonego Doktora za rzecz potrzebną osądzi.

Takoż w chorobach zewnętrznych, można tey wody gorzkiey użyć z pożytkiem: naprzykład wybornym jest lekarstwem na wrzody i wszelkie wilgotne wysutki po ciele, bądź młodych, bądź starych osob, obmywając nią miejsca chore lub wysypane; skuteczną jest równie na bol gardła pochodzący z gęstej i lipkiej ślegmy, która migdały pokrywa, i gardziel zapycha, dla czego nietylko trudno połykać, ale i oddychać; procz tego zda się na skuteczne kryztery w każdym razie, w którym się tylko brać zwykły.

Osoby, bądź potrzebą swego stanu, bądź przez upodobanie bawiące się usławicznym siedzeniem bez agitacyi, nigdy nadto uwagi dać nie mogą pewnym w tey mierze uczynionym postrzeżeniem.

Jest to rzeczą koniecznie potrzebną, aby takowe osoby więcey nie jadły, niż mocy trawiące znieść, strawić, i w soki dobre karminące przemienić zdołają. Gdyż w przeciwnym razie uczucia pełności, gnębiące i osłabiające utrąca i inne nudności ztąd wyniknąć muszą.

Dla zniiesienia więc takowych niewygod, i zapobieżenia arcy szkodliwym skutkom z źródła tego płynących, dosyć będzie zażyć czasem tego prostego i naturalnego środka tu zaleconego, który prętkie i zadziwiająco nieiako sprawi polepszenie, a jest oraz daleko przyjemniejszym w używaniu lekarstwem, niż wszystkie inne, któreby się w podobnych przypadkach zapisać mogły, końcem zapobieżenia popłuciu, wyprowadzenia materji gniącej, wypędzenia kwasow ostrzych, goienia błonek nadwreżonych żołądka i wnętrzości, ułatwienia strawności i wporowania, tudzież sprawienia oddzielenia i wyprożnienia podług potrzeby natury.

Niemalż zaiste żadney takowey wody, (wyjąwszy nawet *wodę powietrzną*, która w Czechach i Niemczech tak wielkie uczyniła wrażenia.) Któraby z naszą wodą gorzką porównać można; ani nawet *woda Epsomska* w Anglii, bo lubo ta podobne ma istności cząstki, jednak dla słabszych swey dzielności skutkow w paragon z wodą gorzką Salcerską, żadną miarą poysć nie powinna. Co się zaś tycze wody powietrzoney nayślawniejszych Doktorow i Chimikow w tey mierze jest zdanie, że szczególnie jest nasładowaniem wody gorzkiey, którą dobroczynne, a nie zawsze nasładowne przyrodzenie samo przesięgnięło w wnętrzościach ziemi przygotować.

Co się zaś tycze używania gorzkiey wody Salcerskiey, trzymać się potrzeba wtey mierze przepisu mądrego i doświadczonego lekarza: w ogolności porcyą oney jest od jedney aż do dwoch i trzech kwart, z których każda waży funt ieden Aptekarski, i piie się iey po szklance, która wielkości trzeciey czę-

ści lub poł kwarty być może, a to zimó, albo też cokolwiek letnio, zaś od wypicia jedney aż do drugiey szklanki potrzeba 10 lub 15 minut zaczekać; Używanie tey wody z rana na czczo, jest stofowniejsze i skutecznieysze niż w wieczor: Smak zaś mniey niektórym osobom przyiętny tey nieco gorzkiey wody można przystościć, wlawszy w każdą szklankę parę łyżek ciepłego mleka, można też użyć do tego cokolwiek kwiatu pomarańczowego, anizu lub kawałka cukru natarłszy go o skoróę cytrynową.

Osoby cierpiące hemoroidy, mogą doświadczać nieiakiey irytacyi w defekcie swoim; w tym przypadku dolewanie mleka do tey wody naypomysłnieysze sprawi skutki.

W chorobach wkorzenionych, zadawnionych i uporczywych, zacząć trzeba od małej porcyi, powiększając ją zawsze aż do czterech lub pięciu kwart, czyli do całej flaszki na dzień, nawet i więcey, kiedy okolicznosci i moc kompleksy tego wymagają. Na tym naywyższym stopniu tak długo zostać potrzeba, do poki symptomata choroby zupełnie nie zginą.

W ten czas umnieysza się codzienna *Dosis* w tymże porządku i stopniowaniu, aż się przydzie do tey ilości, z którą zaczęto; i zakończy się kuracya wzięciem uncyi naszey czystey gorzkiey soli.

Niemasz podobno w naturze lekarstwa, ktoreby wkorzenione zatwardzenia wnętrzości tak gruntownie i doskonale uleczyło, iak ta woda gorzka: jedna szklanka oney wzięta z rana po czekuladzie, utrzymie żołądek cały dzień wolnym, bez sprawienia naymnieyszey nudności lub niewygody.

W kólkach pochodzących od zbytniego zatwardzenia, niemasz lepszego środka na zmiękczenie i wyprowadzenie zpieklnizny, iak woda gorzka, nawet w ten czas, kiedy chorzy womity mają, co często się trafia u mających ripturę, lub inne wnętrzości defekta; w tym razie jest to jedynym lekarstwem, ktorego nie wywomitują, gdy im go się da w małej porcyi a często, a podziwienia godne sprawi skutki; Jednak nie potrzeba zaniedbać i innych środków, iako to krystyr, i rzeczy, które się zewnątrz przykładać zwykły.

Dyeta, która pod czas używania wody gorzkiey ma być zachowana, nie może być jednakową i powszechną, lecz powinna się stofować do okoliczności chorob, mocy i temperamentu pacjentow. Potrzeba jednak, żeby wśfelkich zbytkow, iako też nadymających, ślegmę sprawuiących, wędzonych, twardych i niestrawnych potraw unikać, a lekkich i łatwych do strawienia używać, ktoreby sok zdrowy karmiący wydały. Napoiu przytym zwyczajnego się trzymać można, ale i dobrego wina szklanka nie zaszkodził

Dyrekcya przemysłu i handlu Bilnířska w Czechach Xięcia Sagan-Lobkowskiego

XVIII. 2. 514

<http://www.org.pl>

3286

F
XVIII-2.514